

ΝΙΚΑΙΑ

Ὁ ναός τῆς Κοιμήσεως

(Ὁ θόλος τοῦ νάρθηκος—Μωσαϊκόν.—Εἰκὼν Β')

★ ΑΠΟ ΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ★

Ο ΕΝ ΝΙΚΑΙΑ, ΝΑΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ

ΑΡΑ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν τοῦ τείχους ἐν Νικαίᾳ ὑπάρχει ἕξοχον καλλιτεχνικὸν μνημεῖον, ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως, ἀρχαῖον καὶ πολῦτιμον κειμήλιον τῆς Βυζαντινῆς τέχνης. Ἐίνε ἡ ζωσα ἀνάμνησις τῆς ἐποχῆς τῶν Συνόδων, ἔχων οὕτω ὁ ναὸς οὗτος διπλὴν ἀξίαν. Ἀνήκει εἰς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν

ἡ Ἀνατολή ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν νέων ἰδεῶν ἐδημιούρ-

γησε τὸ σχέδιον τῆς μετὰ θόλου βασιλικῆς, τὸ ὁποῖον μετέπειτα ἐξελιχθὲν εἰς ὀκταγώνιον, εἰς τρουλλωτὸν ἢ εἰς σταυροειδῆς ἔδωσε τὰ ὠραιότερα μνημεῖα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Νικαίας* συνδυάζει ἐν ἀρμονίᾳ τὰς γωνιώδεις γραμμὰς τῶν βασιλικῶν πρὸς τὰς καμπύλας τῶν τρουλλωτῶν οἰκοδομημάτων. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ναοῦ διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη· τὸν νάρθηκα, τὰ τρία κλίτη καὶ τὸ Ἅγιον βῆμα. Ἡ δυτικὴ πλευρὰ τῆς νάρθηκος (Εἰκὼν Α') ἔχει μῆκος 23 μέτρων, ἡ δ' ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς 4. Ἐκ τοῦ νάρθηκος ὅστις ἔχει ἄνωθεν ὠραιὰς ἐκ ψηφιδωτοῦ εἰκόνας καὶ ἔδαφος ὁμοίως πεποιημένον, εἰσέρχεται τις εἰς τὸν κυρίως ναὸν διὰ τριῶν θυρῶν.

Ὁ ναὸς τῆς Κοιμήσεως, καίτοι ἐκ τοῦ χρόνου ὑπέ-

* Ἐκτενὴ καὶ ἀκριβῆ περιγραφὴν ἔγραψεν ὁ κ. Θ. Καβαλιέρος Μαρκουῆζος εἰς τὸ «Ἀπὸ Κων)πόλεως εἰς Νικαίαν» βιβλίον του.

Ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας (Ἐν τῷ νάρθηκι—Μωσαϊκόν—Εἰκὼν Γ΄.)

Ἄγγελοι τοῦ ἱεροῦ. (Μωσαϊκόν.—Εἰκὼν Δ΄.)

στη ἐν τῷ συνόλῳ του ἐπιδράσεις αἵτινες τὸν ἠλλοίωσαν διὰ μέσου τῶν αἰώνων, διατηρεῖ ἐν τούτοις πολλὴν ἀξίαν· εὐτυχῶς ὁ νάρθηξ καὶ τὰ πλάγια κλίτη μετὰ τῆς κεντρικῆς ἀψίδος ἔμειναν ἀνέπαφα. Ὑπὸ διακοσμητικῆν ἔποψιν ὁ ναὸς προξενεῖ θαυμασμόν. Χάρις εἰς τὰς φροντίδας τοῦ κτήτορος εἶχε διακοσμηθῆ μετ' ἐξόχους τοιχογραφίας καὶ μωσαϊκῆς εἰκόνας. Τὰ σωζόμενα μωσαϊκὰ—θραύσματα ἑλλιπῆ—δὲν ἀποτελοῦν οὐδὲ πολλοσημῶριον τῆς ἀρχικῆς διακοσμῆσεως.

Ἄμα εἰσέλθη τις εἰς τὸν νάρθηκα καὶ στραφῆ πρὸς τὸν θόλον, βλέπει ἐν ὀραίῳ σύνολον ἁγιογραφῶν (Εἰκὼν Β'). Τὸ κέντρον τούτων κατέχεται ὑπὸ μεγάλου διπλοῦ σταυροῦ ἐγγεγραμμένου εἰς κύκλον, οἱ ὀκτὼ βραχίονες τοῦ ὁποίου, ἴσοι πρὸς ἀλλήλους φθάνουσιν, ὡς ἀκτῖνες, πρὸς τὴν περιφέρειαν.

Εἰς τὰς τέσσαρας πλευρὰς τοῦ θόλου ἔχουν ἀποτυπωθῆ οἱ Εὐαγγελισταὶ ἐν στάσει ἐμπνεύσεως, εἰς δὲ τὸν μεταξὺ τῶν Εὐαγγελιστῶν χώρον εἰκονίζονται ὁ Ἰησοῦς, ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα ἐν προτομῇ. Αἱ μορφαὶ τῶν εἰκόνων εἶνε ἐκφραστικώταται. Νομίζει τις ὅτι κινῶνται.

Ἄνωθεν τῆς ἑσωτερικῆς πύλης τοῦ νάρθηκος φαίνονται οἱ προφῆται Ἰερεμίας, Ἡλίας, Μωϋσῆς καὶ Δαυὶδ, ἄνωθεν δὲ τῆς μεσαίας πύλης καὶ ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ εὐρὸν τόξον ὄπερ αὐτὴ σχηματίζει, ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας (Εἰκὼν Γ') δεσπτόζουσα τῆς εἰσόδου. Παρίσταται αὐτῇ ἐν ἡμικρομίῳ, εἰς φυσικὸν μέγεθος, φέρουσα τὰς χεῖρας ὑψηλῶς, ἐν στάσει δεήσεως. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς εἰκόνας ταύτης, ἡ χάρις καὶ ἡ δύναμις

εἶνε θαυμάσια. Τὸ βάθος τῆς εἰκόνας εἶνε χρυσοῦν ἢ κεφαλὴ περιβιβάλλεται ἀπὸ φωτοστέφανον· τὸ πρόσωπον σύμμετρον· οἱ ὀφθαλμοὶ μεγάλοι ἀτενίζουσιν πρὸς ἐν σημεῖον, τὸν ἀντικρὺ κείμενον Χριστόν. Ἡ Παγαγία εἰκονίζεται φέρουσα κυανοῦν μινθῶνα παρρησιάζον ἐν χρυσοῦ, μετ' πτυχώσεις ἀρίστης διαρρυθμίσεως. Ἐκατέρωθεν τῆς εἰκόνας ἀναγράφονται τὰ ψηφία ΜΗΡ-ΘΥ, ἐν τῷ βᾶθει δὲ ἀναγινώσκεται ἐπιγραφὴ ἐκ μωσαϊκοῦ, ἐν ἧ ἀναφέρεται ὁ κτίσας καὶ διακοσμήσας τὴν ἐκκλησίαν ταύτην Νικηφόρος Πατριάρχης. Ὁ ναὸς ἐκτίσθη 7 ἔτη μετὰ τὴν Α'. Οἰκομνητικῆν Σύνοδον.

Ἐκατέρωθεν τῶν πλευρῶν τοῦ μεγάλου τόξου τοῦ ἱεροῦ εἰκονίζονται ἀνὰ δύο ἄγγελοι (Εἰκὼν Δ') φέροντες τὰ ὀνόματα «Ἀρχαί, Δυνάμεις, Κυριότητες, Ἐξουσίαι» καὶ παριστάνοντες τέσσαρα ἐκ τῶν ἐννέα ἀγγελικῶν ταγμάτων. Οἱ ἄγγελοι οὗτοι φέρουσι εὐρεῖς πολυτελεῖς χιτῶνας ἰόχρους μετὰ χρυσοῦν κοσμημάτων καὶ λευκὰς πέτρους, αἵτινες ὑψοῦνται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν φθάνουσι μέχρι τῶν ποδῶν. Ἔχουσι ἐστραμμένον τὸ βλέμμα πρὸς τὸν λάμποντα θρόνον, πρὸς ὃν ἀναπέμπουσι τοὺς ὕμνους τῶν. Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ἡ μία ἐπὶ λαβάρου κρατουμένου ὑπὸ ἐνὸς ἀγγέλου ἀναγράφει τρεῖς τὴν λέξιν «Ἄγιος», ἡ δ' ἑτέρα παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν «Καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι.»

Εἶνε ὀρισιωτάτη ἡ παράστασις αὐτῆ· ἡ θεία Δόξα καὶ Δύναμις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐκδηλωθῆ καλλιτέρον ὑπὸ ἀνθρώπων καὶ δι' αἰκαστικῆς τέχνης. Ἡ Παναγία εἰς τὸ βάθος κρατεῖ τὸν Χριστόν νήπιον. Ἡ ἐκτέλεσις εἶνε τελεία.

Ο ΒΙΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἀπὸ τὸ νέον περὶ Ἑλλάδος βιβλίον ταῦ κ. Νικόκκετ Φέριμαν ἀποσπῶμεν τὰς ἐξῆς περικοπὰς :

Φιλολογία καὶ Τύπος

Ἑλληνικὴ φιλολογία, ὡς καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα—γράφει ὁ συγγραφεὺς—οὐδέποτε ἀπεσβέσθη ὄλοσχερῶς. Μετὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον, ὅτε ἐπιτόλοιοι πολεμικαὶ διατριβαὶ ἐποικίλλοντο δι' ὀλιγώτερον ἀναρῶν χρόνων, τὸ δένδρον τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἔζησε διὰ ν' ἀνθήσῃ εἰς τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς νέας Ἑλλάδος, τοὺς διθυράμβους τῶν Κλεφτῶν καὶ τὰ λυρικά ἔρωτικά ἄσματα.

Ἄλλ' ἡ καθ'αυτὸ νεωτέρα Ἑλληνικὴ φιλολογία ἤρχισε μετ' ὅν Ρήγαν, ὁ ὁποῖος ἔψαλε τὴν Ἐλευθερίαν καὶ ἀπέθανεν ὑπὲρ αὐτῆς κατὰ τὸ 1798.

Ἡ ποιητικὴ παράδοσις ἐσυνεχίσθη παρὰ τῶν δύο Ἰονίων ποιητῶν, τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτου, καὶ ὁ ποιητικὸς μανθῶας ἔπεσε σήμερον ἐπὶ τῶν ὄμων τοῦ Παλαμά, τοῦ ὁποῖου ὁ «Ἕγνος πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν», οἱ «Ἰαμβοὶ καὶ Ἀνάπαιστοι» καὶ τὰ «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου» θὰ τοῦ ἐξησφάλιζον τιμη-

τικὴν θέσιν μετὰ τῶν συγχρόνων ποιητῶν τῆς Εὐρώπης, ἂν ἡ γνώσις τοῦ ἰδιώματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγράφησαν τὰ ποιήματα αὐτὰ, ἦτο εὐρύτερον διαδεδομένη.

Ἐμετὰ τῶν μυθιστοριογράφων, ἴσως ὁ Βικέλας θὰ ἐλάμβανε τὴν δάφνην παρὰ τῶν συμπατριωτῶν του.

Ἄλλ' ὁ «Λουκῆς Λάρας» ἔσχεν ἴσως περισσοτέρως ἀναγνώστια ἀπὸ κάθε ἄλλο Ἑλληνικὸν μυθιστόρημα. Τὸ ἔργον αὐτὸ πραγματεύεται περὶ θέματος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε κουράζει ἓνα Ἑλληνα—τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος—καίτοι ὁ ἦρωας του δὲν εἶνε καθατὸ ἦρωας, ἀλλὰ πρόσωπον λίαν ἀνθρώπινον, τοῦ ὁποῖου ὁ χαρακτήρ διαγράφεται μετ' ἐπιμέλειαν καὶ δεξιότητα.

Ἄλλ' ὁ Βικέλας ἔχει ἐμφανισθῆ ἄρτιώτερος εἰς τὰ διηγήματα (Ἰστορίαι) τοῦ Αἰγαίου. Εἰς ταῦτα ὑπτεῖ ἐκ τῆς πείρας του καὶ, ἐπεξεργαζόμενος γνωστὸν ὕλικόν, παρῆχει ζωντανὰς ἀναπαρστάσεις τῆς νησιωτικῆς ζωῆς, λεπτομερῶς μελετηθεῖσης. Διήλθε πολλὰ ἔτη τῆς ζωῆς του ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει εἰς αὐτὸν πιστὰς μεταφράσεις τοῦ Ἄμλετ καὶ τοῦ Μάκβεθ.

Ἄλλ' ὁ Ροῦθης ἔχει μέγαν ἀριθμὸν ἀγνωστῶν καὶ τὸ μᾶλλον διαδεδομένων τῶν μυθιστορημάτων του εἶνε «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα». Ὁ Καρκαβίτσας ἔχει κοινὸν ἀρρωσιωμένον εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Παπιδιαμάντης εἶνε ὁ δημοσιωτικώτατος τῶν διηγηματογράφων.

Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ἀναφέρει κίτριν μετ' ἰσχυρὰ κριτικὰ παρατηρήσεις τὸν Ἐπισκοπόπουλον, τὸν Δροσίνην καὶ τὸν Ψυχάρον.

Ἄλλ' ὁ κ. Ψυχάρος, λέγει, ὁ ὁποῖος ἐπὶ μακρὸν ἱπῆξεν